

TUNSBURG BISPEDØMMES
PLAN VED ULYKKER OG KATASTROFER
2013

Innholdsfortegnelse

BISPEDØMMETS PLAN VED ULYKKER OG KATASTROFER

1. Innledning	s. 3
2. Den sivile beredskap	s. 4
2.1 Organisering av redningstjenesten	s. 4
2.2 Varsling, informasjon og annen støtte til pårørende	s. 5
2.3 Samarbeidende parter	s. 5
2.4 Psykososiale kriseteam	s. 6
2.5 Særlige utfordringer i regionen	s. 6
3. Den norske kirkes rolle	s. 6
3.1 Kirkelige oppgaver i følge PSB I	s. 6
3.2 Bispedømmerådet/biskopen	s. 7
3.3 Prostene og kirkevergene.....	s. 8
3.4 Bispedømmets prester og diakoner	s. 9
3.5 Kirkelig personell på sentre for evakuerte og pårørende	s.10
3.6 Hendelser/ulykker som utløser redningstjeneste i andre politidistrikt eller i utlandet.....	s.10
3.7 Ved sykehus	s.11
4 Lokalkirkens beredskap	s.11
5 Mediene og kirkens offentlige rolle ved ulykker og katastrofer	s.12
6 Oppfølging	s.12
NØDVENDIG HJELPEMATERIELL VED INNSATS	s. 13

VEDLEGG	1: Politidirektoratets rundskriv 2007/003: ”Formidling av informasjon til pårørende ved brå død, ulykke, katastrofe og kriminelle handlinger”
	2-4: Tiltakskort for det enkelte politidistrikt
	5: Tiltakskort prost
	6: ”Til de berørte: Informasjon og råd - ”
	7: ”Sorg og sorgreaksjoner hos barn og ungdom”
	8: Mediene og kirkens offentlige rolle ved ulykker og katastrofer

Ordning for sørgegudstjeneste, samt en del annen info finnes under www.kirken.no. Søkeord: Krise- og katastrofeberedskap.

TUNSBERG BISPEDØMMES PLAN VED ULYKKER OG KATASTROFER

1. Innledning

Den norske kirke har en allmenn hjelpeplikt. Som kristen kirke har vi en særlig forpliktelse overfor mennesker i nød og kriser.

Den offentlige redningstjenesten er organisert som et samvirke mellom en rekke offentlige etater og frivillige organisasjoner som er egnet til innsats for å redde liv. I Politiets beredskapssystem del I (PBS I) er Den norske kirke oppført som en slik samvirkeaktør. Målsettingen med denne planen er

- at HRS-/LRS-prester/diakoner, proster og annet kirkelig personell er beredt på og har kunnskap om sin plass og sine oppgaver i en krisesituasjon
- at menighetene er forberedt på å møte ulike behov for oppfølging og omsorg

Planens målgruppe er prester, diakoner, proster og daglige ledere for fellestrådene/kirkevergene.

Det finnes egne retningslinjer for sentralkirkelig handling ved større ulykker og katastrofer, se www.kirken.no.

En arbeidsgruppe under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet utarbeidet i 1991 ”Den norske kirkes tjeneste ved katastrofer og ulykker”. Denne utredningen ligger fortsatt til grunn i arbeidet med kirkens katastrofeberedskap.

I tillegg til denne planen vil det være nødvendig at kirkelig personell har nødvendig hjelpemateriell lett tilgjengelig ved eventuell innsats. Dette er omtalt s. 12 og 13.

Beredskapen i form av skriftlige ressurser vil da bestå av tre hoveddeler:

- ”Den norske kirkes tjeneste ved katastrofer og ulykker”
- Bispedømmets plan ved ulykker og katastrofer
- Nødvendig hjelpemateriell ved innsats

Annet grunnmaterieell er:

- ”PBS I - Politiets beredskapssystem del I”, utgitt av Politidirektoratet (2011)
- Helsedirektoratets ”Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer” (2011).
- ”Livsfaseriter” Samarbeidsrådet for tros og livssynssamfunn

Planen trer i kraft når situasjonen går ut over den alminnelige funksjon med varsling av dødsfall (jfr. Rundskriv 2007/003). Vedlegg 1.

Normalt vil en slik ekstraordinær tilrettelegging av tjenesten ikke vare lenger enn ca to til tre døgn; de alminnelige funksjoner søkes opprettet så raskt som mulig.

2. Den sivile beredskap

2.1 Organisering av redningstjenesten

Redningstjenesten er den offentlig organiserte virksomheten som utøves ved øyeblikkelig innsats for å **berge liv og helse i en akuttsituasjon** gjennom et samvirke mellom deltakerne.

Politidistriktene vil utføre sine oppgaver i hendelsen som lokale redningssentraler (LRS), underlagt en hovedredningssentral (HRS), i et system hvor den livreddende innsats skjer i et samvirkeprinsipp mellom flere på skadested/i søksområde.

Redningstjenesten er organisert i to HRS (én for Sør-Norge og én for Nord-Norge) og 28 underordnede LRS (21 i Sør-Norge og 7 i Nord-Norge). Hvert politidistrikt (inklusive Sysselmannen på Svalbard) fungerer ved behov som en lokal redningssentral, og lensmannskontorene er en del av politidistriktenes interne organisering. LRS har sitt sete der hvor politimesteren har hovedkontor. Til hver LRS er det oppnevnt en prest eller diakon som rådgiver. Nødetatene politi, brann og helse samt bl.a. representanter for Forsvar og Telenor i tillegg til Sivilforsvar og frivillige, utgjør ledelsen i LRS, med politimesteren som leder. Samme samvirkeprinsipp er lagt til grunn for sammensetningen av ledelsen ved HRS-ene. Til hver HRS er oppnevnt en prest som rådgiver.

Lokal redningssentral (LRS) er en funksjonell organisering for å løse en oppgave når en redningsinnsats skal utføres i et politidistrikts ansvarsområde. Det er politiets ansvar å sørge for koordinering av slik innsats. ”Stab” er tradisjonelt et uttrykk for ”politimesterens ekstraordinære ledelsesapparat når det ordinære ledelsesapparat ikke er tilstrekkelig.”

Denne planen kan også komme til anvendelse i et distrikt selv om det ikke settes LRS-stab. Det kan være aktuelt om hendelsen har skjedd andre steder i landet eller utenfor landets grenser. Kirkens tjenester vil gjerne være de samme, men LRS-prest/diakon vil da ha noe annen funksjon. Prosten vil normalt ha det koordinerende ansvaret med LRS-prest/diakon som rådgiver. Se pkt. 3.3 og 3.6.

I Tunsberg bispedømme er det 3 politidistrikter:

Søndre Buskerud politidistrikt: LRS - hovedsete i Drammen

Består av: Drammen og Kongsberg politistasjoner og følgende lensmannskontorer: Røyken og Hurum, Sande og Svelvik, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Flesberg, Rollag.

Nordre Buskerud politidistrikt: LRS - hovedsete i Hønefoss

Består av: Hønefoss politistasjon og følgende lensmannskontorer: Modum, Sigdal, Krødsherad, Jevnaker (Hamar bispedømme), Flå, Nes, Gol, Ål, Hol, samt Nore og Uvdal.

Vestfold politidistrikt: LRS - hovedsete i Tønsberg

Består av: Tønsberg, Sandefjord, Larvik, Horten og Holmestrand politistasjoner, og følgende lensmannskontorer: Indre Vestfold, Stokke og Tjøme.

2.2 Varsling, informasjon og annen støtte til pårørende

Melding til pårørende om dødsfall utenfor hjem eller helseinstitusjon er et politiansvar. I Norge er ordningen normalt at politiet ber lokal prest om å ta kontakt med den/de pårørende på deres hjemsted (eller annet kjent oppholdssted) med anmodning om å gi slik melding, jfr. Politidirektoratets rundskriv 2007/003: "Formidling av informasjon til pårørende ved brå død, ulykke, katastrofe og kriminelle handlinger". Dødsfallet eller ulykken kan utløse bistand fra psykososialt kriseteam i kommunen der kirkelig personell vanligvis er representert, og der representant for annet tros- eller livssynssamfunn kan tilkalles.

Ved ulykker med mange rammede skjer i prinsippet det samme. Men her vil det være behov for et større apparat for at kirkelig personell og andre hjelpere skal kunne utføre sitt oppdrag tilfredsstillende.

Ved større hendelser vil pårørende ofte bli hurtig varslet om ulykken, oftest gjennom nyhetsmedia eller ved bruk av mobiltelefon fra ulykkesstedet. Pårørende vil henvende seg til de stedene de håper de kan få informasjon om skadde, døde, savnede. Ved behov vil KRIPOS opprette et nasjonalt kontaktnummer for pårørende – 815 02 800. En HRS vil kunne få som oppgave å ivareta informasjon fra og til pårørende når det ikke er noen aktuell LRS/politidistrikt (ulykker i internasjonalt farvann eller lignende), eller på anmodning fra en LRS.

Redningstjenesten søker bistand fra de prester Den norske kirke har utpekt og knyttet opp mot aktuell HRS eller LRS. Denne kontakten med pårørende for informasjon og oppfølging vil normalt fortsette etter at selve redningsarbeidet er avsluttet, og er ofte et samarbeid mellom politi, kirkelig personell og andre fagpersoner.

Det psykososiale støtteamarbeidet kan i akutfasen ta form av tilrettelagte sentre (for evakuerte og pårørende) i lokaler som kommunene skal ha utpekt til slikt formål. Politiet/redningsledelsen bidrar ved opprettelse av slike sentre, mens det psykososiale arbeidet vanligvis ledes av helse- og sosialtjenesten. Kirkens bistand inngår i dette tverrfaglige arbeidet (jfr PBS I, 11.1 og 11.2.1-3). Mange steder vil kirkelig bistand være representert gjennom presters/diakoners deltakelse i kommunale kriseteam. Men politiet kan også be LRS-presten stille kirkelig personell på sentrene.

Kirkelig personell skal, i tillegg til å støtte de pårørende etter omkomne, støtte pårørende til person som er savnet eller ikke vil bli funnet.

2.3 Samarbeidende parter

Det er mange aktører i arbeid i forbindelse med både større og mindre ulykker. En oversikt over disse finnes i boken "PBS I - Politiets beredskapssystem del I", utgitt av Politidirektoratet (2011).

Den norske kirke er formelt innlemmet i samarbeid med politiet om redningstjenesten. Der hvor kirkelig personell er i direkte kontakt med berørte etter ulykker, vil det være naturlig at også representanter for **andre kirker, religioner og livssynsamfunn** trekkes inn der det er behov for det. LRS-prest/diakon og prost bør ha en løpende kontakt med lederne for lokale tros- og livssynssamfunn. Kirkelig fellestråd (eller kommunen) vil som gravferdsmyndighet ha lokalkunnskap om de ulike tros- og livssynssamfunn.

Innen hvert politidistrikt finnes liste over aktuelle tros- og livssynssamfunn som Kirken er ansvarlig for å fremskaffe hos **Fylkesmannen**. Tunsberg bispedømmekontor skaffer ajourførte oversikter hos de respektive Fylkesmenn og stiller dem til disposisjon for proster og LRS-prester/diakoner.

Fylkesberedskapsrådet har som oppgave å drøfte samfunnssikkerhets- og beredskapsspørsmål og skal være et forum for gjensidig orientering om beredskapsarbeidet på de forskjellige områder. Rådet skal holde oversikt over sikkerhets- og beredskapsarbeidet i fylkene og skal kunne være et instrument for fylkesmannen for koordinering av krisehåndtering under alvorlige hendelser i fred, krise og krig. Biskopen er Den norske kirkes representant i dette rådet.

Politimestrene samler de samarbeidende organer/etater og organisasjoner til jevnlig drøftelser og øvelser (jfr. PBS I, 5.9).

2.4 Psykososiale kriseteam

I **kommunene** er det opprettet **psykososiale kriseteam** som har en viktig oppgave ved ulike mindre og større kriser og ulykker i området. Organiseringen av kriseteamene kan variere fra kommune til kommune. Men felles er at disse teamene også utgjør grunnstammen i oppfølging av berørte/pårørende ved ulykker og i større krisesituasjoner. Det anbefales at prest eller diakon er fast med i disse teamene (jfr. Veilederen fra Helsedirektoratet, s. 53).

Ved mange hendelser vil det ikke føre til en redningssituasjon lokalt, men kriseteamene i kommunen vil bli koblet inn. Kirkens bistand på pårørende-/evakueringssenter og annen kirkelig bistand, kan derfor komme til å være den samme som i en redningssituasjon, men henstillingen om bistand kommer ikke nødvendigvis fra politimesteren.

Det er derfor viktig at det er gode relasjoner og samarbeidslinjer mellom kriseteamene og kirkelig personell. Det som fungerer i det daglige vil også fungere i de ekstraordinære situasjonene. Det forventes at prostene har kontakt med lederen av kommunens kriseteam og bidrar til et godt samarbeid. Prosten sørger for at prest/diakon er fast medlem.

Samarbeidet med helsetjenesten er nevnt i Rundskriv 2007/003 og er utdypet i Helsedirektoratets Veileder fra 2011. Se også www.kriser.no/kriseteam.

2.5 Særlige utfordringer i regionen

Her henvises til fylkenes risiko- og sårbarhetsanalyser:

Vestfold fylke: www.fylkesmannen.no. Gå til Vestfold - samfunnssikkerhet/ROS-analyser

Buskerud fylke: www.fylkesmannen.no. Gå til Buskerud - samfunnssikkerhet/ROS-analyser

3. Den norske kirkes rolle

3.1 Kirkelige oppgaver i følge PSB I, 5.4:

”Kirkens oppgaver vil først og fremst være å gi medmenneskelig støtte. Ellers vil oppgaven for kirken særlig være å:

- Avgi prest som rådgiver til politimesterens stav, LRS og HRS
- Varsle pårørende etter anmodning fra politiet
- Gi støtte og sjelesorg
- Forberede og lede sørgegudstjeneste og andre markeringer
- Bistå ved syning og/eller overlevering av bårer
- Bistå pårørende ved besøk på ulykkesstedet
- Mobilisere det lokale kirkelige nettverket
- Gi særskilt oppmerksomhet til pårørende som ikke får sine døde tilbake”

3.2 Bispedømmerådet/biskopen

Biskopen oppnevner LRS-prester/diakoner (etter avtale med deres arbeidsgivere) og deres stedfortredere til et LRS-team og meddeler disse til politimesteren. LRS-prest/diakon må ikke ha andre beredskapsmessige oppdrag som kan være til hinder for tjenesten i redningstjenesten.

LRS-PRESTER I TUNSBERG BISPEDØMME **Se oppdatert liste på bispedømmets hjemmeside**

KIRKEVERGER: Se Årbok for Den norske kirke (www.kirken.no)

Bispedømmeadministrasjonen holder planverket oppdatert og offentlig tilgjengelig via bispedømmets hjemmeside (www.kirken.no/tunberg). Den fører oppdatert liste over bispedømmets LRS-team, se ovenfor, og sørger for at alle tjenestegjørende har tilstrekkelig kunnskap og følelsesmessig beredskap til å delta i krise- og katastrofearbeid. Bispedømmeadministrasjonen sørger for oppdaterte lister over aktuelle tros- og livssynssamfunn. Den sørger videre for nødvendig evaluering og rapportering etter større innsats, og kopi av denne sendes Kirkerådet.

Alle bispedømmets prester og diakoner inngår i bispedømmets beredskap og kan innkalles til tjeneste ved opprettede sentra for evakuerte og pårørende, dersom de ikke av arbeidsgiver er innvilget fritak fra beredskapsarbeid. Tilsvarende bør gjelde for diakonene, og bispedømmekontoret/prosten kontakter deres arbeidsgiver for avtaler om dette.

Bispedømmeadministrasjonen inviterer LRS-prest/diakon til møter med prostene for gjensidig informasjon og oppdatering.

3.3 Prostene og kirkevergene

Det forventes at prost og kirkeverge har en gjennomtenkt beredskap vedrørende bruk av kirkelig innsatspersonell ved en ekstraordinær hendelse. Prost og kirkeverge må ha klare

avtaler som sikrer en effektiv og hensiktsmessig bruk av personell og bygninger i en katastrofesituasjon. LRS-prest/diakon sitt mandat til innkalling inngår i disse avtalene.

Prostene i de prostier som sokner til politidistriktet har ansvar for å levere oppdaterte lister over aktuelt kirkelig personell (prester og diakoner) m/telefonnumre til den lokale politimesteren og til LRS-prestene, samt beredskapstelefonens nummer. For Tunsberg bispedømme betyr det:

<u>Søndre Buskerud politidistrikt:</u>	Prostene i Drammen prosti, Lier prosti, Eiker prosti, Kongsberg prosti
<u>Nordre Buskerud politidistrikt:</u>	Prostene i Ringerike prosti og Hallingdal prosti.
<u>Vestfold politidistrikt:</u>	Prostene i Tønsberg domprosti, Larvik prosti, Sandefjord prosti, Nord-Jarlsberg prosti

Når LRS-prest/diakon er innkalt av politiet har de fullmakt til å kalle inn LRS-prest/diakon 2 (stedfortreder). Ved behov for ytterligere kirkelig bemanning, for eksempel på et pårørendesenter, følger LRS-prest/diakon de lokale avtaler og fullmakter som er gitt for en akutt krisesituasjon.

Prosten leder arbeidet med å få den ordinære tjenesten til å gå sin gang når andre blir utkalt.

Når LRS-prest/diakon ikke deltar i redningsledelsen, vil det normalt være prosten som koordinerer arbeidet. Prosten samarbeider da med kommunens psykososiale kriseteam og eventuelt politiet om aktuell kirkelig bistand. LRS-prest/diakon bør da benyttes av prosten som rådgiver og ressursperson i arbeidet.

Det er et arbeidsgiveransvar å sørge for nødvendig oppfølging av personale etter en ekstraordinær innsats. Det tilligger prostene et særlig ansvar for avlastning og oppfølging av prestene som har gjort tjeneste lokalt. Tilsvarende bør gjelde kirkevergenes oppfølging av fellestrådets ansatte.

Prostene sørger for at kirkens tjeneste er hensiktsmessig organisert i forhold til de psykososiale kriseteamene i kommunene.

3.4 Bispedømmets prester og diakoner

Bispedømmets LRS-team (pkt 3.2) skal være tilstrekkelig informert av sine overordnede om tjenesten. De tar selv kontakt med den lokale politimester for gjensidig informasjon om oppgaver og eventuelle øvelser.

Funksjon og oppgaver ved innkalling til tjeneste ved politidistriktet (som følge av rundskriv 2007/003) finnes i vedlegg tilpasset hvert politidistrikt, vedleggene 2, 3 og 4.

LRS-prest/diakon har et ansvar for å ha noe kunnskap om aktuelle hensyn ved hendelser knyttet til personer med annen tro og livssyn, og har ansvar for å kontakte representanter for disse ved behov. På hjemmesiden til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn kan man finne representanter for de ulike samfunnene. Disse vil være behjelpelige med å finne fram til eventuelle lokale kontakter: www.trooglivssyn.no. På www.livsfaseriter.no finner man en oversikt over ritualer slik de praktiseres i Norge hos de største tros- og livssynssamfunnene. Trossamfunn tilsluttet Norges Kristne Råd finnes under www.norkr.no.

Det er viktig at LRS-prest/diakon tar kontakt og bygger relasjoner med politiet, også ved å delta på øvelser og regelmessige møter med redningsledelsen. Erfaring viser at opparbeidet kjennskap og tillit er viktig i en katastrofesituasjon.

Rapport fra øvelser sendes biskop, prost(er) og kirkeverge(r).

3.5 Kirkelig personell på sentre for evakuerte og pårørende

Når LRS i samråd med LRS-presten/diakonen finner det påkrevet, blir annet kirkelig personell innkalt til tjeneste blant evakuerte og pårørende. Prester og diakoner innkalles i henhold til avtalte rutiner.

Kirkelig personell har et særlig ansvar for å formidle kontakt til andre tros- og livssynssamfunn etter behov, se pkt 3.4.

Målsettingen med kirkens arbeid er å bistå evakuerte og pårørende og andre berørte gjennom informasjon, samtale og sjelesorg. Til dette arbeidet vil det kunne være nødvendig å ha et personell med oppgaver som beskrevet i vedlegg. Antall personer må tilpasses situasjonen. De som møter kan bære tjenestedrakt, og vil trenge kirkelig identitetskort (=tjenestebevis).

Det er utarbeidet Tiltakskort for leder/medvirkende i kirkens tjeneste på sentre for evakuerte og pårørende. Disse finnes tilpasset hvert politidistrikt i vedleggene 2, 3 og 4.

3.6 Hendelser/ulykker som utløser redningstjeneste i andre politidistrikt eller i utlandet

Det er mulig at ulykken skjer i ett politidistrikt, mens en rekke oppgaver knyttet til varsling og oppfølging av pårørende vil finne sted utenfor dette distriktet. Det er flere eksempler på innenlands ulykker hvor dette er tilfelle, og det vil være tilfelle i utlandet.

Den norske kirkes oppgaver utføres da i tråd med det som er beskrevet i pkt 2.2, dvs. vanlig praksis for informasjon via lokalt politi og formidling av dødsbudskap med nødvendige tilpasninger til den aktuelle hendelse.

Det vil ofte være hensiktsmessig at politidistrikt med mange direkte berørte, organiserer sine oppgaver tilnærmet lik LRS-planens opplegg for stabsarbeid og informasjon, inklusive funksjonen som LRS-prest/diakon. Prost og LRS-prest skal ta kontakt med hverandre for å avklare situasjonen og se på disponeringen av ressursene.

”Tiltakskort LRS-prest” (vedlegg 2-4) og prostens oppgaver (pkt 3.3) vil være veiledende også i denne situasjonen. Det er mulig omfanget/antall døde fra et lokalsamfunn tilsier at særskilte tiltak iverksettes (pårørendesenter, informasjonstiltak på arbeidssted, skole osv.) Det påhviler kirkelig personell den samme forpliktelse til å bistå i arbeidet ved slike situasjoner som når LRS er i funksjon. Se også planens pkt 4.

Dersom henvendelse om den ekstraordinære hendelsen er gått til vakthavende prest/ordinær beredskapstelefon, skal denne selv gi melding videre til prosten.

Ved hendelser hvor politidistriktet ikke sammenkaller redningsledelsen, er det prosten som har ansvar for koordinering av den kirkelige tjenesten. Dette gjelder enten forespørselen

kommer fra politiet eller kommunen. Ved enkelte større hendelser vil det være naturlig at bispedømmekontoret bistår ved bemanningsbehov og annet.

Noen varslingsoppgaver kan inneholde utfordringer som gir ekstra stort behov for samarbeid politi-kirke i kontakt med pårørende. Som eksempel kan nevnes ulykker og selvmord der barn og unge er rammet, arbeidsulykker og drap hvor både offerets og gjerningsmannens pårørende skal varsles og gis støtte, jfr. vedlegg 1 - Rundskriv 2007/003. Den kirkelige innsatsen organiseres da på det nivå som situasjonen krever.

3.7 Ved sykehus:

Bispedømmet har følgende sykehus:

Sykehuset i Vestfold
Drammen sykehus
Kongsberg sykehus
Ringerike sykehus

Sykehusene har mottak av pårørende og etablerer pårørendesenter ved behov. Når skadde og døde er ankommet sykehuset, er det sykehuset/helseforetaket som har ansvar for varsling og ivaretagelse av pårørende. Hvis sykehuset ønsker bistand av kirkelig eller annen tros- og livssynmessig art, går henvendelsen til prosten som sørger for at sykehuset får de nødvendige telefonnumre.

4. Lokalkirkens beredskap

Det er nødvendig at menighetsråd og stab gjennomtenker sin oppgave og praksis ved lokale katastrofer/ulykker. Dette skal nedtegnes i en plan som er lett tilgjengelig. Planen trenger ikke være omfattende, men sikre rask og adekvat handling lokalt. (Menighetsrådet, kirkevergen og prosten skal gjensidig informere hverandre om lokale planer.) Følgende momenter kan være en hjelp i planarbeidet:

Ved ulykker i lokalmiljøet eller ulykker andre steder hvor mange fra lokalmiljøet er rammet, vil det være behov for å åpne kirken for lystenning og samtale, eventuelt også et menighetshus der folk kan samles. Kirkelig fellesråd er ansvarlig for sikkerhet og brannberedskap ved åpne kirker. Kirkevergens HMS-plan må være kjent, og sikkerheten i åpne kirker må ivaretas.

I åpen kirke bør det være et bord i inngangspartiet med blomster og lys og eventuelt en kondolanseprotokoll. Eventuelt sted for lystenning, lysglobe eller telys må sikres i forhold til brann og ha nødvendig vakthold. Rengjøring og rydding må ivaretas.

Informasjon til publikum, både ved plakater, på nettet og i andre former er viktig. Det må være klare avtaler om hvem som skal uttale seg til pressen, og det anbefales å ha en egen pressekontakt. Taushetsplikten i forhold til de pårørende må ivaretas. Se for øvrig pkt. 5.

Tilstedeværelsen blant rammede og berørte består i å lytte, være stille sammen, gi kvalitetssikret informasjon og ellers stå til tjeneste. Kirkelig ansatte og frivillige kan stå sammen om denne tjenesten.

Kirkens ansatte *kan* være behjelpelig med å kontakte ønsket hjelp fra annet tros- eller livssynssamfunn, eller med å kontakte medisinsk, psykologisk eller sosialfaglig bistand.

Ansatte følger opp behov for kirkelig medvirkning ved minnemarkeringer lokalt, på for eksempel arbeidsplass, i skole eller barnehage.

Menighetsråd/stab kan selv ta initiativ til lokale bønne- og klagegudstjenester, sørge- eller minnegudstjenester, tilpasset den aktuelle situasjonen. Dette skal alltid skje i samråd med prost og kirkeverge.

Når grupper fra menigheten reiser på tur, bør reiserute og deltakerlister oppbevares på menighetskontoret.

5. Mediene og kirkens offentlige rolle ved ulykker og katastrofer

En veiledning til ansatte i kirken utarbeidet av Kirkerådets ressursgruppe for Den norske kirkes katastrofeberedskap, i samarbeid med Kirkerådets kommunikasjonsavdeling.

Vedlegg 8.

Se: www.kirken.no. Søkeord: Krise- og katastrofeberedskap

6. Oppfølging

- av kirkelig personell

Arbeidsgiver har ansvar for oppfølgingen. Det er meget viktig at de kirkelig ansatte som blir involvert i en ulykke/katastrofe får den oppfølging som er nødvendig, jfr. punkt 3.2. Det innebærer tilbud om avlastningssamtale i gruppe eller individuelt etter endt oppdrag. Andre tiltak kan være psykologisk debriefing etter en tid, mulighet til tjenestefri for å få noen dagers rekreasjon, andre oppfølgings- og støttetiltak.. Se for øvrig PBS I, 14.5.3 om psykologisk debriefing.

- av frivillige

Frivillig personell kan ha hatt viktige oppgaver, for eksempel i forbindelse med tilstedeværelse i åpen kirke eller ved forpleining. Det er viktig at soknets ledelse ser og verdsetter deres innsats.

- av berørte

Personer en kommer i kontakt med i forbindelse med i tjenesten overfor berørte, kan ha behov for kontakt, samtale og sjelesorg etter akutfasen. Kirkens personell må formidle eller gi veiledning om hvem de kan ta kontakt med etter akutfasen.

Se også vedlegg 5: ”Til de berørte: Informasjon og råd - ”
og vedlegg 6: ”Sorg og sorgreaksjoner hos barn og ungdom”

NØDVENDIG HJELPEMATERIELL VED INNSATS

Følgende skal forefinnes hos den enkelte prest/diakon, til bruk ved innsats:

- LRS-prest/diakon - Tiltakskort (vedlegg 2-4)
- Prost - Kirkelig identitetskort (=tjenestebevis)
- Årbok for Den norske kirke (www.kirken.no)
- Telefonnummer prost og LRS-prestens stedfortreder
- Politiets beredskapssystem del I
- Livsfaseriter. Religions- og livssynspolitiske utfordringer i Norge
- Liste over tros- og livssynssamfunn for området

Leder av kirkens tjeneste på opprettede sentra:

- Tiltakskort (vedlegg 2-4)
- Kirkelig identitetskort (=tjenestebevis)
- Årbok for Den norske kirke (www.kirken.no)
- Telefonnummer *til prost og LRS-prest/diakon* med stedfortreder
- Informasjon og råd (vedlegg 6 og 7)
- Liste over tros- og livssynssamfunn for området

Prest/diakon i tjeneste:

- Kirkelig identitetskort (=tjenestebevis)
- Årbok for Den norske kirke (www.kirken.no)
- Informasjon og råd (vedlegg 6 og 7)

Kirkeverge:

- Bispedømmets beredskapsplan
- Telefonnummer til prost og LRS-prest/diakon med stedfortreder

Vedlegg 1

POLITIET
Politidirektoratet

Inngår i PBS II, jf. PBS I

Rundskriv 2007/003

Til Politimestrene
Sjef for særorgan

Dato 06.mars 2007

Saksnr. 2006/01680-8 332

Saksbehandler Berit Bjørnsen

FORMIDLING AV INFORMASJON TIL PÅRØRENDE VED BRÅ DØD ULYKKER, KATASTROFER OG KRIMINELLE HANDLINGER

Få opplevelser i livet medfører større påkjenninger enn å motta en uventet beskjed om at en av de nærmeste er skadet, død, eller savnet. Den som mottar et dødsbudskap er i en sårbar situasjon, og det er viktig at den som bringer dødsbudskapet opptrer med verdighet og respekt og viser medmenneskelighet, samtidig som man er profesjonell i forhold til en eventuell oppfølging av saken.

Ansvar for varsling av pårørende til omkommet eller savnet person tilligger politiet

Etter politiinstruksen § 10-6 og § 12-2 har politiet ansvar for varsling av pårørende ved funn av lik, og når noen er savnet, skadet eller omkommet når dette skyldes eller kan antas å skyldes ulykke, kriminelle handlinger eller andre alvorlige hendelser. Politiet kan overlate formidlingen av dødsbudskapet til andre som f.eks. prester eller helsepersonell. I tillegg henvises det til Riksadvokatens rundskriv nr 5/2004 "Saknet meldinger -etterforskning" og Justisdepartementets rundskriv G-152/92, "Blanketter for identifisering av ofre ved større ulykker."

I tilknytning til politiets varslingsansvar legges følgende forutsetninger til grunn:

1. Som hovedregel varsler uskadde, evakuerte personer sine pårørende selv
Eventuelt kan politi, helsepersonell, reiseoperatør/transportsekskap, bedrift eller annen relevant etat bistå.

2. Sykehuset (helseforetaket) har ansvar for varsling av pårørende til personer som er skadet og innlagt på sykehus. Dette gjelder også dersom skadede dør i ambulanse under transport til sykehuset, eller etter ankomst til sykehuset.

3. Etter anmodning fra sykehuset kan politiet, prest tilknyttet sykehuset, bedrift, etat eller reiseoperatør, varsle pårørende. Sykehuset forutsettes å journalføre slik varsling, evt. hvem som på sykehusets vegne utfører varslingen, jfr. kravene til informasjon og dokumentasjon i pasientrettighets- og helsepersonell-loven.

4. Dersom andre enn politiet har foretatt varsling av pårørende, skal Politiet sørge for å få opplyst hvem av de pårørende som er varslet, når de ble varslet, og hvem som varslet dem. I tillegg kan det være hensiktsmessig å innhente informasjon om den pårørendes tilknytning til savnede/avdøde, som for eksempel slektskap, partnerskap, osv.

5. Ansvar for registrering av savnede eller omkomne tillegges ulykkesstedets politimyndighet. Dersom pårørende bor i annet politidistrikt, formidles opplysninger om den/de forulykkede til aktuelt politidistrikt. Dette politidistriktet har deretter ansvar for den videre formidlingen av dødsbudskapet. Formidlingen kan skje ved lokal prest eller ved den som politiet mener er best skikket i det enkelte tilfellet.

6. Varsling til pårørende i utlandet sendes via KRIPOS. KRIPOS vil sørge for å varsle vedkommende lands diplomatiske forbindelse i Norge. Unntaket er de nordiske land. Her kan kontakten gå direkte til det enkelte politidistrikt i henhold til Nordisk politisamarbeidsavtale av 01.01.2003, jfr. kapittel 9 pkt. 21. Det vises også til Politidirektoratets rundskriv 2006/007 "Retningslinjer for søk etter personer som antas å være omkommet."

7. Varsling fra utlandet til pårørende i Norge sendes via KRIPOS, som kontakter lokalt politidistrikt for videreformidling.

8. Asylsøkere/andre personer med behov for beskyttelse

Når pårørende til asylsøkere bor i utlandet, vurderer lokalt politi sammen med KRIPOS beste varslingsmåte. Varsling bør skje gjennom norsk utenriksstasjon i vedkommendes hjemland. Utlendingsdirektoratet anbefaler ikke å varsle vedkommendes ambassade direkte. I de sakene der personer med innvilget asyl eller annen beskyttelse dør, bør varsling som hovedregel gå gjennom norsk utenriksstasjon i hjemlandet. Dersom beskyttelsesbehovet ikke lenger er tilstede, eller det er lenge siden vedkommende fikk innvilget lovlig opphold kan annen varsling vurderes.

9. Militært personell

Pårørende som tjenestegjør i militær avdeling, varsles gjennom avdelingens sjef som utfører umiddelbar varsling ved hjelp av feltprest eller annen egnet

person. Tilhører den døde eller savnede en militær avdeling, skal varslingskjema i henhold til dette rundskriv.

10. Det er viktig med rask iverksetting av all varslingskjema.

Fremgangsmåte ved samarbeid mellom prest, politi og Redningsentralene

Det er utarbeidet et eget skjema (GP 5025) som skal benyttes for å kvalitetssikre informasjon mellom involverte aktører og den som overbringer savnet melding eller dødsbudskap.

Ved sterkt tidspress kan det oppstå behov for å utveksle opplysninger pr. telefon, eller på annen måte. I slike tilfeller bør både sender og mottaker benytte skjema GP 5025 for kvalitetssikring av informasjonen. I slike tilfeller skal utfylt skjema oversendes politiet når dødsbudskap eller underretning om savnet person er meddelt. Politiet skal sørge for at tilsendt skjema inngår som eget dokument i saken.

Vedlagt rundskrivet følger godkjent skjema. Skjemaet finnes elektronisk på politiets intranett under Administrasjon. Velg deretter skjemaer, og søk opp skjemaet under GP5025.

Hovedredningsentralen (HRS)

Prest tilknyttet HRS er rådgiver ved hovedredningsentralene. Hovedoppgaven til presten er å være bindeledd mellom HRS, Den norske kirke og andre tros- og livssynsamfunn.

Prest tilknyttet HRS kan inngå i en gruppe sammen med polititjenestemenn for å få en god og korrekt varslingskjema til pårørende.

Presten må på et tidlig tidspunkt få oversikt over hvor den/de savnede eller døde kommer fra, slik at han/hun kan forhåndsvarsle lokale prester og/eller andre tros- og livssynsamfunn om den meldingen som vil komme fra politiet.

Stiftskapellanen ved Stavanger bispedømmekontor er oppnevnt som rådgiver for Hovedsentralen Sør-Norge, Stavanger. Stiftskapellanen ved Sør-Hålogaland bispedømmekontor er oppnevnt som rådgiver for Hovedredningsentralen i Nord-Norge, Bodø.

Rådgiverne med stedfortredere er oppnevnt av de respektive biskoper.

Lokale redningsentraler (LRS)

Prest tilknyttet LRS er rådgiver for de lokale redningsentralene og leder av de kirkelige tjenester i en katastrofesituasjon. Politiet kan kalle inn presten etter behov. Prester som er tilknyttet LRS har bl.a som oppgave å støtte operasjonsleder eller politimesterens stab. Prest tilknyttet LRS vil på et tidlig tidspunkt kunne informere menighetsprester og

andre tros- og livssynsamfunn om dødsbudskap som vil komme fra politiet. Den norske kirke og andre tros- og livssynsamfunn lokalt skal til enhver tid ha levert oppdaterte lister over kontaktpersoner til aktuelt politidistrikt. Fylkesmannen har oversikt over alle registrerte og støtteberettigede tros- og livssynsamfunn.

Samarbeid med helsetjenesten

Samarbeid mellom politi, helsetjeneste og aktuelle formidlere av dødsbudskap skal utvikles hva angår psykososiale tjenester, herunder kriseintervensjon. Ansvaret for å initiere samarbeidet tilligger politiet.

Rutiner for varsling om døde/savnede i den utøvende helsetjeneste (i kommuner og helseforetak/sykehus) bør ta utgangspunkt i at varsling bør skje så hurtig som mulig.

Planansvar

Politimesteren er ansvarlig for å utarbeide lokalt tilpassede rutiner for samarbeidet mellom politiet og ulike ledd i helsetjenesten, kirken og andre aktuelle tros- og livssynsamfunn.

Dette rundskrivet erstatter Justisdepartementets rundskriv G-50/90 "Formidling av dødsbudskap ved ulykker, katastrofer og kriminelle handlinger" 28.2.1990."

Ingelin Killengreen

Spesielt for Søndre Buskerud politidistrikt

Vedlegg 2

Tiltakskort LRS-prest/diakon Søndre Buskerud

Ansvarsområde

Du er hovedansvarlig for organiseringen av de kirkelige tjenester ved katastrofer og ulykker, og utgjør for øvrig en del av LRS-funksjonen.

Oppgaver

- du innkalles til tjenesten av politiet, eller tar selv kontakt i en krisesituasjon og skal:
- på oppdrag fra politimesteren, bistå med varsling
- på oppdrag fra politiet, innkalle kirkelig personell til evakueringscenter og pårørendesenter i henhold til ulykkens omfang og hvem ulykken har rammet og videreformidle dette til prost/kirkeverge
- ha løpende kontakt med lederne for den kirkelige innsatsen på de aktuelle sentrene
- ha løpende kontakt med kirkelig leder av mottak på sykehus
- gi bistand til disse lederne i aktuelle spørsmål
- på forespørsel, sørge for kirkelig personell til støtte ved identifisering
- ved behov, sørge for kirkelig personell til støtte ved syning
- ved behov, sørge for kirkelig personell til å bistå pårørende ved besøk på ulykkesstedet
- på oppdrag, påse at transport og mottak av kister skjer på en respektfull og god måte
- bistå politiet i religiøse og kulturelle spørsmål
- ved behov, sørge for kirkelig støtte til annet innsatspersonell
- sørge for at det vurderes om minnemarkeringer og sørgegudstjeneste (se www.kirken.no) bør holdes og videreformidle dette til aktuelle parter
- orientere berørte menigheter
- orientere berørte proster og kirkeverger
- orientere biskopen
- føre loggbok over egen aktivitet
- generelt, henvise til politiets opplegg for medieinformasjon
- følge opp retningslinjene trukket i veiledningen "Mediene og kirkens offentlige rolle ved ulykker og katastrofer", se s. 12.
- avgi en skriftlig oppsummerende rapport til politimesteren, biskopen og Kirkerådet, med kopi til prost og kirkeverge.

Samarbeidslinjer

Du er i LRS-arbeidet underlagt politimesteren.

Nærmeste overordnede i kirkelige spørsmål er biskopen.

Dette tiltakskortet bør forefinnes på LRS-prestens bosted og medbringes sammen med kirkelig identitetskort (=tjenestebevis) ved innkalling til tjeneste. (Se også s. 13).

Pårørendesentra i Søndre Buskerud:

Et slikt senter er definert i hver kommune. Politimesteren utpeker pårørendesenter i kontakt og samråd med kommunen.

Tiltakskort for leder av kirkens tjeneste på opprettede sentre:

Ansvarsområde

Du er ansvarlig for den kirkelige tjenesten på senteret. De konkrete kirkelige tjenester på senteret avtales og avklares med innsatsleder og leder for psykosos. l støttetjeneste.

Oppgaver

- du innkalles av LRS-presten/diakonen eller prosten/kirkevergen og skal:
- melde deg for ledelsen av senteret og for lederen av de psykososiale tjenester
- organisere den kirkelige tjenesten, event. i samarbeid med kirkelig ansatte som deltar i kommunens kriseteam
- føre loggbok
- i samråd med lederen for den psyko-sosiale tjenesten, vurdere behovet for videre kirkelig bemanning og be LRS-presten/diakonen eller prosten/kirkevergen innkalle disse
- i samråd med lederen for den psyko-sosiale tjenesten, vurdere behovet for språklig og annen kulturell og religiøs kompetanse
- føre vaktliste
- holde løpende kontakt med LRS-presten/diakonen, event. prosten for gjensidig oppdatering
- gi nytt personell informasjon om ulykken og innføring i tjenesten
- kanalisere aktuelle behov for oppfølging av rammede
- mobilisere det lokale kirkelige nettverket
- generelt henviser til politiets opplegg for medieinformasjon
- følge opp retningslinjene trukket i veiledningen "Mediene og kirkens offentlige rolle ved ulykker og katastrofer", se side 12.
- påse at det blir holdt avlastningssamtaler for avtroppende personell
- gi respektive proster, kirkeverger og LRS-prest/diakon melding om hvilke ansatte som deltar i katastrofearbeidet
- avgi en skriftlig oppsummerende rapport til LRS-presten/diakonen eller prosten

Samarbeidslinjer

Politiets innsatsleder er din overordnede på innsatsstedet

Du er underlagt stedlig leder av de psykososiale tjenester.

Du holder løpende kontakt med leder av kommunens kriseteam og event. kirkelig personell i dette.

Du er nærmeste overordnede for kirkelig personell på senteret.

LRS-prest/diakon eller prost er din kirkelig overordnede.

Dette tiltakskortet bør forefinnes på bostedet og medbringes sammen med kirkelig identitetskort (=tjenestebevis) ved innkalling til tjeneste. (Se også s. 13).

Varsling fra politiet:

Mindre hendelser: Politi – Legevakten i Drammen – Sosial vakttjeneste i Drammen

- Psykososialt team i Lier

Større hendelser: AMK - Politi – Legevakten i Drammen – Sosial vakttjeneste (kriseplan utløses)

I det øvrige distriktet kontakter politiet kommunen direkte.

Sykehuset Drammen har eget psykososialt kriseteam som kan rykke ut ved større ulykker og katastrofer.

Rutiner for formidling av ajourførte lister avtales med aktuelle instanser: Politi, legevakt, kriseteam.

Spesielt for Nordre Buskerud politidistrikt

Vedlegg 3

Tiltakskort LRS-prest/diakon Nordre Buskerud

Ansvarsområde

Du er hovedansvarlig for organiseringen av de kirkelige tjenester ved katastrofer og ulykker, og utgjør for øvrig en del av LRS-funksjonen.

Oppgaver

- du innkalles til tjenesten av politiet, eller tar selv kontakt i en krisesituasjon og skal:
- på oppdrag fra politimesteren, bistå med varsling
- på oppdrag fra politiet, innkalle kirkelig personell til evakueringscenter og pårørendesenter i henhold til ulykkens omfang og hvem ulykken har rammet og videreformidle dette til prost/kirkeverge
- ha løpende kontakt med lederne for den kirkelige innsatsen på de aktuelle sentrene
- ha løpende kontakt med kirkelig leder av mottak på sykehus
- gi bistand til disse lederne i aktuelle spørsmål
- på forespørsel, sørge for kirkelig personell til støtte ved identifisering
- ved behov, sørge for kirkelig personell til støtte ved syning
- ved behov, sørge for kirkelig personell til å bistå pårørende ved besøk på ulykkesstedet
- på oppdrag, påse at transport og mottak av kister skjer på en respektfull og god måte
- bistå politiet i religiøse og kulturelle spørsmål
- ved behov, sørge for kirkelig støtte til annet innsattpersonell
- sørge for at det vurderes om minnemarkeringer og sørgegudstjeneste (se www.kirken.no) bør holdes og videreformidle dette til aktuelle parter
- orientere berørte menigheter
- orientere berørte proster og kirkeverger
- orientere biskopen
- føre loggbok over egen aktivitet
- generelt, henviser til politiets opplegg for medieinformasjon
- følge opp retningslinjene trukket i veiledningen "Mediene og kirkens offentlige rolle ved ulykker og katastrofer", se s. 12.
- avgi en skriftlig oppsummerende rapport til politimesteren, biskopen og Kirkerådet, med kopi til prost og kirkeverge.

Samarbeidslinjer

Du er i LRS-arbeidet underlagt politimesteren.

Nærmeste overordnede i kirkelige spørsmål er biskopen.

Dette tiltakskortet bør forefinnes på LRS-prestens bosted og medbringes sammen med kirkelig identitetskort (=tjenestebevis) ved innkalling til tjeneste. (Se også s. 13).

Pårørendesentra i Nordre Buskerud:

Det sted som politimesteren utpeker.

Tiltakskort for leder av kirkens tjeneste på opprettede sentre:

Ansvarsområde

Du er ansvarlig for den kirkelige tjenesten på senteret. De konkrete kirkelige tjenester på senteret avtales og avklares med innsatsleder og leder for psykososial støttetjeneste.

Oppgaver

- du innkalles av LRS-presten/diakonen eller prosten/kirkevergen og skal:
- melde deg for ledelsen av senteret og for lederen av de psykososiale tjenester
- organisere den kirkelige tjenesten, event. i samarbeid med kirkelig ansatte som deltar i kommunens kriseteam
- føre loggbok
- i samråd med lederen for den psykososiale tjenesten, vurdere behovet for videre kirkelig bemanning og be LRS-presten/diakonen eller prosten/kirkevergen innkalle disse
- i samråd med lederen for den psyko-sosiale tjenesten, vurdere behovet for språklig og annen kulturell og religiøs kompetanse
- føre vaktliste
- holde løpende kontakt med LRS-presten/diakonen, event. prosten for gjensidig oppdatering
- gi nytt personell informasjon om ulykken og innføring i tjenesten
- kanalisere aktuelle behov for oppfølging av rammede
- mobilisere det lokale kirkelige nettverket
- generelt, henvise til politiets opplegg for medieinformasjon
- følge opp retningslinjene trukket i veiledningen ”Mediene og kirkens offentlige rolle ved ulykker og katastrofer”, se side 12.
- påse at det blir holdt avlastningssamtaler for avtroppende personell
- gi respektive proster, kirkeverger og LRS-prest/diakon melding om hvilke ansatte som deltar i katastrofearbeidet
- avgi en skriftlig oppsummerende rapport til LRS-presten/diakonen eller prosten

Samarbeidslinjer

Politiets innsatsleder er din overordnede på innsatsstedet

Du er underlagt stedlig leder av de psykososiale tjenester.

Du holder løpende kontakt med leder av kommunens kriseteam og event. kirkelig personell i dette.

Du er nærmeste overordnede for kirkelig personell på senteret.
LRS-prest/diakon eller prost er din kirkelig overordnede.

Dette tiltakskortet bør forefinnes på bostedet og medbringes sammen med kirkelig identitetskort (=tjenestebevis) ved innkalling til tjeneste. (Se også s. 13).

Spesielt for Vestfold politidistrikt

Vedlegg 4

Tiltakskort LRS-prest/diakon Vestfold politidistrikt

Ansvarsområde

Du er hovedansvarlig for organiseringen av de kirkelige tjenester ved katastrofer og ulykker, og utgjør for øvrig en del av LRS-funksjonen.

Oppgaver

- du innkalles til tjenesten av politiet, eller tar selv kontakt i en krisesituasjon og skal:
- på oppdrag fra politimesteren, bistå med varsling
- på oppdrag fra politiet, innkalle kirkelig personell til evakueringscenter og pårørendesenter i henhold til ulykkens omfang og hvem ulykken har rammet og videreformidle dette til prost/kirkeverge
- ha løpende kontakt med lederne for den kirkelige innsatsen på de aktuelle sentrene
- ha løpende kontakt med kirkelig leder av mottak på sykehus
- gi bistand til disse lederne i aktuelle spørsmål
- på forespørsel, sørge for kirkelig personell til støtte ved identifisering
- ved behov, sørge for kirkelig personell til støtte ved syning
- ved behov, sørge for kirkelig personell til å bistå pårørende ved besøk på ulykkesstedet
- på oppdrag, påse at transport og mottak av kister skjer på en respektfull og god måte
- bistå politiet i religiøse og kulturelle spørsmål
ved behov, sørge for kirkelig støtte til annet innsatspersonell
- sørge for at det vurderes om minnemarkeringer og sørgegudstjeneste (se www.kirken.no) bør holdes og videreformidle dette til aktuelle parter
- orientere berørte menigheter
- orientere berørte proster og kirkeverger
- orientere biskopen
- føre loggbok over egen aktivitet
- generelt, henviser til politiets opplegg for medieinformasjon
- følge opp retningslinjene trukket i veiledningen "Mediene og kirkens offentlige rolle ved ulykker og katastrofer", se s. 12.
- avgi en skriftlig oppsummerende rapport til politimesteren, biskopen og Kirkerådet, med kopi til prost og kirkeverge.

Samarbeidslinjer

Du er i LRS-arbeidet underlagt politimesteren.

Nærmeste overordnede i kirkelige spørsmål er biskopen.

Dette tiltakskortet bør forefinnes på LRS-prestens bosted og medbringes sammen med kirkelig identitetskort (=tjenestebevis) ved innkalling til tjeneste. (Se også s. 13).

Pårørendesentra i Vestfold

Det sted som politimesteren utpeker.

Tiltakskort for leder av kirkens tjeneste på opprettede sentre:

Ansvarsområde

Du er ansvarlig for den kirkelige tjenesten på senteret.

Oppgaver

- du innkalles av LRS-presten/diakonen eller prosten/kirkevergen og skal:
- melde deg for ledelsen av senteret og for lederen av de psykososiale tjenester
- organisere den kirkelige tjenesten, event. i samarbeid med kirkelig ansatte som deltar i kommunens kriseteam
- føre loggbok
- i samråd med lederen for den psyko-sosiale tjenesten vurdere behovet for videre kirkelig bemanning og be LRS-presten/diakonen eller prosten/kirkevergen innkalle disse
- i samråd med lederen for den psyko-sosiale tjenesten vurdere behovet for språklig og annen kulturell og religiøs kompetanse
- føre vaktliste
- holde løpende kontakt med LRS-presten/diakonen, event. prosten for gjensidig oppdatering
- gi nytt personell informasjon om ulykken og innføring i tjenesten
- kanalisere aktuelle behov for oppfølging av rammede
- mobilisere det lokale kirkelige nettverket
- generelt henviser til politiets opplegg for medieinformasjon
- følge opp retningslinjene trukket i veiledningen "Mediene og kirkens offentlige rolle ved ulykker og katastrofer", se side 12.
- påse at det blir holdt avlastningssamtaler for avtroppende personell
- gi respektive proster, kirkeverger og LRS-prest/diakon melding om hvilke ansatte som deltar i katastrofearbeidet
- avgi en skriftlig oppsummerende rapport til LRS-presten/diakonen eller prosten

Samarbeidslinjer

Politiets innsatsleder er din overordnede på innsatsstedet

Du er underlagt stedlig leder av de psykososiale tjenester.

Du holder løpende kontakt med leder av kommunens kriseteam og event. kirkelig personell i dette.

Du er nærmeste overordnede for kirkelig personell på senteret.

LRS-prest/diakon eller prost er din kirkelig overordnede.

Dette tiltakskortet bør forefinnes på bostedet og medbringes sammen med kirkelig identitetskort (=tjenestebevis) ved innkalling til tjeneste. (Se også s. 13).

Tunsberg bispedømme samarbeider med de **frivillige organisasjoner/institusjoner** (FORF) i Vestfold og Buskerud – bl.a. i Vestfold beredskapsforum – som også gir oss et forpliktende øvelsessamarbeid i Vestfoldregionen med store ”Samvirkeøvelser” hvert år.

Vedlegg 5

Tiltakskort prost når LRS-prest/diakon ikke er innkalt av politiet

Ansvarsområde

Du er hovedansvarlig for organiseringen av de kirkelige tjenester ved katastrofer og ulykker, og følger LRS-planverket så langt det er hensiktsmessig.

Oppgaver

- Du tar selv kontakt eller blir varslet det kommunale kriseteamet eller andre instanser og skal::
- på oppdrag fra politiet bistå med varsling
- vurdere å kalle inn LRS-prest/diakon for rådgivning og fordeling av aktuelle arbeidsoppgaver
- på oppdrag fra leder for evakuerte-/pårørendesenter innkalle kirkelig personell til disse sentrene i henhold til ulykkens omfang og hvem ulykken har rammet
- ha løpende kontakt med lederne for den kirkelige innsatsen på de aktuelle sentrene
- ha løpende kontakt med kirkelig leder av mottak på sykehus
- gi bistand til disse lederne i aktuelle spørsmål
- ved behov sørge for kirkelig personell til støtte ved identifisering
- ved behov sørge for kirkelig personell til støtte ved syning
- ved behov sørge for kirkelig personell til å bistå pårørende ved besøk på ulykkesstedet
- på oppdrag påse at transport og mottak av kister skjer på en respektfull og god måte
- bistå politiet i religiøse og kulturelle spørsmål
- ved behov, sørge for kirkelig støtte til annet innsattpersonell
- sørge for at det vurderes om minnemarkeringer og sørgegudstjeneste (se www.kirken.no) bør holdes og videreformidle dette til aktuelle parter
- orientere berørte menigheter
- orientere berørte proster og kirkeverger
- orientere biskopen
- føre loggbok over egen aktivitet
- generelt henviser til politiets opplegg for medieinformasjon
- følge opp retningslinjene trukket i veiledningen ”Mediene og kirkens offentlige rolle ved ulykker og katastrofer”, se s. 12.
- avgi en skriftlig oppsummerende rapport til politimesteren, biskopen og Kirkerådet med kopi til LRS-prest/diakon og kirkeverge.

Samarbeidslinjer

Du samarbeider med politi og kommunens psykososiale kriseteam.

Du rådfører deg med LRS-prest/diakon og kaller ved behov vedkommende inn til tjeneste. Du samarbeider med kirkeverge ut fra gjeldende planverk/avtaler. Nærmeste overordnede i kirkelige spørsmål er biskopen.

Dette tiltakskortet bør forefinnes på LRS-prestens bosted og medbringes sammen med kirkelig identitetskort (=tjenestebevis) ved innkalling til tjeneste. (Se også s. 13).

Vedlegg 6

Til de berørte

INFORMASJON OG RÅD OM MULIGE PSYKISKE/FYSISKE REAKSJONER UNDER OG ETTER EN ALVORLIG ULYKKE/HENDELSE

Innledning

Erfaringer har vist at det er av stor verdi å få tidlig informasjon til de rammede og pårørende etter en alvorlig ulykke/hendelse. Derfor gir vi ut denne skriftlige informasjonen.

Det har vist seg at de fleste vet lite om de normale og vanlige reaksjonene som opptrer etter en ulykke og kan derfor komme til å tolke sine egne reaksjoner som spesielle og unormale. Når en kjenner normalreaksjonene, er det lettere å akseptere sine egne reaksjoner og godta dem som rimelige i forhold til den sterke påkjenningen en har vært utsatt for.

Det kan være gunstig at dine nærmeste i familie og arbeid kjenner til disse reaksjonene. Hos enkelte kan reaksjonene bli så sterke, plagsomme og langvarige at en trenger behandling. Da bør du ikke vente med å søke hjelp.

At sterke reaksjoner forekommer, betyr imidlertid ikke at alle får dem, og vi håper selvfølgelig at du i størst mulig grad blir spart for dem.

Reaksjoner

Den første reaksjonen er ofte preget av uvirkelighet. En kan ha vanskelig for å fatte fullt ut hva som er hendt. Gradvis slipper en imidlertid inn over seg hele hendelsesforløpet, og da kommer som oftest de sterkeste reaksjonene.

Angst forekommer ofte, og plagene forsterkes når en gjenopplever intenst det som har hendt. tankebildene kan synes så virkelige at en har følelse av at "nå skjer det igjen". For den som har vært dirkete involvert i ulykken/hendelsen, kan det være vanskelig eller umulig å rive tankene bort fra de mest kritiske påkjenningene en har hatt. I tillegg kan man bli redd for mørke og/eller for å være alene eller tett sammen med andre.

Angst gjør at en kan bli rastløs, og den kan også gi kroppslige utslag. Slike plager er skjelving, svette, hodepine, hjerteklapp, press i brystet, kvalme, brekninger, mageplager, kraftløshet og svimmelhet eller spenning i kroppen. Det kan være at du vil føle deg skvetten

for uventede lyder eller andre sanseintrykk og at du er blitt tiltagende vår for plutselige bevegelser.

Noen blir mer utålmodige og irritable enn de vanligvis er.

Søvnproblemer kan forekomme, både ved at innsovningen blir vanskelig og at en lett våkner eller at en er utsatt for mareritt. Marerittene har gjerne sammenheng med ulykken og representerer en gjenopplevelse av det som har hendt.

Fortvilelse og grubling kan bli et problem for enkelte. Dersom andre mennesker har kommet til skade, kan dette gi opphav til urimelig selvbebreidelse og skyldfølelse. Enkelte føler behov for isolasjon og ensomhet. En forsøker å glemme og trekker seg unna kontakt med andre. Dette kan være forståelig, men skal en kunne arbeide seg gjennom hendelsene, er det viktig at en ikke isolerer seg i forhold til andre mennesker.

Vi vil gi noen få, enkle råd:

For det første anbefaler vi at du snakker med andre mennesker. Selv om det kan være vanskelig, er det bra å dele tanker, følelser og opplevelser med andre. Det kan være nødvendig å ta opp igjen deler av hendelsesforløpet gang på gang i samtaler med andre. På den måten kan en bedre komme igjennom en vanskelig situasjon. Særlig nyttig kan det være å snakke med andre mennesker som har opplevd det samme eller lignende hendelser.

For de overlevende og andre direkte involverte på skadestedet vet vi at møtet med omkomnes familier vil være smertefullt og vanskelig. Om du likevel ser deg i stand til å ha kontakt med eller møte noen av disse pårørende, kan det være til gjensidig hjelp.

Enkelte kan etter ulykken utvikle angst for ulykkesstedet eller andre spesielle situasjoner og steder. Det vil være en hjelp at man snarest mulig, gjerne ledsaget av personer man føler seg trygg på, vender tilbake til ulykkesstedet eller møter de situasjoner en er engstelig for.

For de fleste er det en fordel å komme i den daglige rytme og funksjon igjen så snart som mulig etter ulykken. Fysisk aktivitet og virksomhet er viktig for å få avregert. En bør vise forsiktighet i bruk av alkohol.

Gjennom legen din kan du eventuelt få hjelp med de plagene vi har nevnt. Nøl ikke med å kontakte lege, bedriftshelsepersonell, annet helsepersonell eller andre personer som du mener kan hjelpe deg.

Vedlegg 7

Sorg og sorgreaksjoner hos barn og ungdom

Kilde: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

Sorg er en naturlig reaksjon på å miste en som har stått en nær. Barns sorgreaksjoner vil på mange måter ligne voksnes reaksjoner med savn, lengsel og gråt, men atskiller seg også på en del områder.

Barns reaksjoner vil blant annet være avhengig av alder og utvikling. For eksempel vil barn i førskolealder ha større vansker med å forstå hva døden innebærer enn barn i skolealder.

Selv om reaksjonene vil variere, vil de umiddelbare reaksjonene, særlig etter et plutselig dødsfall ofte være;

- * Sjokk, uvirkelighet, benekting
- * Apati og forvirring
- * Protest, sinne
- * Raske skifter mellom gråt, nedstemthet og fortsettelse av vanlige aktiviteter

Etter den akutte fasen, og konsekvensene av tapet gradvis når inn, vil sjokket og uvirkelighetsfølelsen avta, og andre reaksjoner blir mer tydelige f.eks.:

- * Engstelse, redsel for å bli forlatt
- * Søvnvansker
- * Sinne
- * Fysiske «vondter»
- * Økt sårbarhet
- * Savn, lengsel, tristhet
- * Selvbekreidelser, skyld
- * Oppmerksomhetssøkende atferd
- * Konsentrasjonsvansker og økt uro

Barn som opplever plutselige, voldsomme dødsfall vil også kunne streve med fantasier og grublerier rundt hvordan dødsfallet skjedde (traumatisk sorg). Dette kan vanskeliggjøre en normal sorgbearbeiding, og vil kreve profesjonell hjelp hvis reaksjonene ikke avtar over tid.

Hva trenger barn og ungdom i sorg?

God støtte fra voksne og gode venner er viktig i sorgprosessen. Barn og ungdom i sorg har behov for;

- * Trygge og stabile rammer (bla. opprettholde en kontinuitet i hverdagen)
- * Åpen kommunikasjon (bla. gi konkret informasjon om hva som har skjedd)
- * Hjelp til å gjøre tapet virkelig (hvis mulig få anledning til å se avdøde, delta i begravelse)
- * Hjelp til mestring av tapet (f.eks. hjelp til å regulere følelser, endre uhensiktsmessige tanker og etter hvert samtale om det som har skjedd)

Informasjonshefter om sorg og sorgstøtte

- * Plutselige dødsfall. Hvordan kan du hjelpe? (Atle Dyregrov)
- * Ungdom og sorg (Kari E. Bugge, Eline Grelland og Line Schrader)
- * Skolebarn og sorg (Kari E. Bugge, Eline Grelland og Line Schrader)

Vedlegg 8

Mediene og kirkens offentlige rolle ved ulykker og katastrofer

En veiledning til ansatte i kirken utarbeidet av Kirkerådets ressursgruppe for kirkens katastrofeberedskap i samarbeid med Kirkerådets kommunikasjonsavdeling.

Situasjoner der liv er i fare, mennesker er savnet, skadet eller omkommet er situasjoner der offentligheten i særlig grad etterspør informasjon. Mediene har en viktig oppgave i krisepregede situasjoner, men her er det samtidig lett å trå feil. I en uoversiktlig, opphetet situasjon kan følelsene lett prege både journalist og potensielle intervjuobjekter. Derfor bør kirkens talskvinner og -menn på forhånd ha gjennomtenkt sin offentlige rolle ved ulykker og katastrofer og ha avklart visse prosedyrer for kontakt med mediene.

Prester og andre representanter for kirken er blitt mer synlige i mediebildet ved ulykker og katastrofer. Dette henger sammen med mer nærgående mediedekning av dramatiske hendelser og med at journalistene mer og mer oppdager de kirkelige representanters egenart i slike situasjoner. Jo nærmere en journalist går inn i beskrivelser av død og fortvilelse i en krisesituasjon, desto mer sannsynlig er det at journalisten etterspør en "annerledes stemme". Journalistisk sett fyller prestens/diakonens sjelesørgeriske tilnærming til krisesituasjonen et stort behov.

Kirkens representanter har god kompetanse på å sette ord på fortvilelse og å utløse identifikasjon og fellesskapsfølelse når sorg og død rammer. Denne kompetansen fungerer oftest godt i møte med mennesker ansikt til ansikt. Man bør imidlertid ha klart for seg at medienes representanter ikke er samtalepartnere. Journalisten forventer at kirkens representanter kan si noe forenklet og fortettet om den følelsesmessige siden av det dramatiske som har skjedd. Det er derfor nyttig å forberede seg på en intervjusituasjon ved å forberede seg på å uttale seg kortfattet.

Kirken har ikke noe religiøst monopol i krisesituasjoner. I den første fasen bør derfor prest/diakon bidra til rask avklaring av hvilke tros-, eller livssynssamfunn de rammede og deres pårørende tilhører, og eventuelt formidle kontakt til disse.

Ved ulykker og katastrofer har kirkens representanter ofte kontakt med pårørende/etterlatte før mediene kommer på banen. I denne fasen vil det være nyttig at presten/diakonen varsler de pårørende/etterlatte om eventuell medieinteresse og oppfordrer dem til å sette grenser for seg selv i møte med media. Pårørende kan føle behov for å uttrykke både sinne og sorg offentlig, men bør frarådes å gjøre dette i media midt i en krisesituasjon. I sorg og sjokk-tilstander bør mennesker beskyttes mot det dobbelt-traumet som kan oppstå ved at f.eks. bror eller mor til en forulykket dagen etter oppdager å være blitt rikskjendis.

At mediene vil bringe foto av savnede eller forulykkede personer, kan også være verdt å forberede de etterlatte/pårørende på. Dersom etterlatte/pårørende ønsker at bestemte foto skal benyttes, bør støtteapparatet sørge for at mediene følger dette ønsket.

Kirkens representanter bør ikke akseptere noen form for ledelsesansvar for mediekontakt eller talsmannsfunksjon på vegne av myndigheter ved kriser og katastrofer. Ansvar for den praktiske tilretteleggingen for mediernes dekning må ligge hos den aktuelle myndighet eller det aktuelle foretak som forestår redningsaksjonen. Redningsaksjoner ledes oftest av politiet. Den instans som leder aksjonen, har også ansvaret for helhetlig informasjon om aksjonen.

Prest/diakon må så raskt som mulig orientere seg om hvem som har operativt ansvar ved en redningsaksjon eller ulykke, og hvem som har talsmannsfunksjon på vegne av politi-/redningsmannskaper. Alle mediehenvendelser som omhandler redningsinnsats eller årsaksforhold bak en ulykke, skal henvises til denne talsperson. Kirkens representanter informerer kun ut fra sitt ansvarsområde. I forhold til mediehenvendelser kan Kirken definere sitt ansvarsområde som det å sette ord på sorgen og fortvilelsen.

Rollen som offentlig sjelesørger når nasjonen eller lokalsamfunnet rives opp av tragedier, er en viktig rolle for kirkens representanter. Det er om å gjøre at man i slike situasjoner holder seg til den sjelesørgeriske tilnærmingen, og ikke lar seg lokke inn i offentlige samtaler omkring f.eks. årsaksforhold og skyldspørsmål ved ulykker og katastrofer. Det er lett å trå feil her. Når en ulykke åpenbart henger sammen med slurvete sikkerhetsopplegg fra myndigheters eller virksomheters side, blir nettopp dette mediernes fokus fra første stund.

Seremoniene

Etter ulykker og katastrofer arrangeres i en del tilfeller egne **minne-/sørgegudstjenester** i tillegg til gravferdsgudstjenesten. En slik minnegudstjeneste/sørgegudstjeneste kan fylle et stort behov i lokalsamfunnet. Prest/diakon bør bidra til rask avklaring av hvilke tros-, eller livssynssamfunn de rammede og deres pårørende tilhører. Minne-/ sørgegudstjenester kan først planlegges etter at dette er avklart.

Også lokalt pregede minnegudstjenester etter ulykker får plass i riksmediene. Kirken gir på denne måten alle adgang til et sted der det settes ord på fortvilelsen. Den oppgaven er viktig.

Det er viktig at mediene gis adgang til sørgegudstjenesten, og kirkens medarbeidere bør ha deres nærvær i tankene når gudstjenesten forberedes. Dette må selvsagt foregå i samråd med de pårørende eller pårørendes representanter. Ansvarlig prest må sørge for at media får informasjon om minnegudstjenesten, og stille seg til pressens disposisjon før eller etter gudstjenesten. Dersom det er behov for det, gjøres avtale med journalister og fotografer om hvor mange som skal få adgang og hvor de skal plassere seg.

Medienes adgang til **begravelser** er en annen sak. Her er det langt fra selvsagt at mediernes representanter skal gis arbeidsrom. De pårørende må på egenhånd få avgjøre hva som skal tillates. I senere år har vi i mange tilfeller sett riksdekkende mediedekning av selve begravelsen ved alvorlige ulykker og forbrytelser. Det har hatt positiv betydning for mange etterlatte at de har visst at mange har delt deres sorg gjennom mediernes rapportering fra begravelsen. Likevel bør kirken i forhold til media opprettholde et prinsipielt skille mellom minnegudstjenester/minnesamvær på den ene siden og gravferdsgudstjenesten på den andre siden. Gravferden skal tilrettelegges etter de etterlattes ønsker. I samtaler om opplegget for gravferden er det viktig at eventuell medieinteresse for seremonien tas opp med de etterlatte så raskt som mulig. Men presten bør være varsom med å anbefale mediedekning av gravferdsgudstjenesten.

Når mediene dekker seremonier etter ulykker og katastrofer, vil de aller fleste journalister oppføre seg så hensynsfullt at seremonien ikke forstyrres. Men ansvarlig prest bør likevel opplyse om begrensninger for fotografering mens seremonien pågår. Særlig omtanke skal man ha overfor de etterlatte/pårørende som ikke skal behøve å bli fotografert midt under sørgegudstjenesten. Adgang for media til lydopptak under en gravferdsgudstjeneste bør også avtales særskilt på forhånd. Fotografers bruk av blitz og kunstig tv-lys bør unngås. De fleste fotografer, både stillbildefotografer fra avisene og tv-fotografene, klarer å få fine opptak uten kunstig belysning. Bruk av kameramotor (automatisk framtrekk av film) virker også forstyrrende i kirkerommet, og bør unngås.

Dersom det er ventet presseinteresse for en gravferdsgudstjeneste som skal avsluttes ute på kirkegården, må presten dessuten avklare med de pårørende eventuelle begrensninger for fotografering under gravfølgets ferd til graven og under seremonien ved graven.

Vær klar over at alle som arbeider i norske medier og er medlemmer av Norsk presseforbund har forpliktet seg til visse presseetiske normer for sin virksomhet. Disse er kortfattet nedfelt i den såkalte "Vær Varsom-plakaten". Paragraf 3.9 i "Vær Varsom-plakaten" har særskilt relevans for det som drøftet ovenfor:

Opptre hensynsfullt i den journalistiske arbeidsprosessen. Vis særlig hensyn overfor personer som ikke kan ventes å være klar over virkningen av sine uttalelser. Misbruk ikke andres følelser, uvitenhet eller sviktende dømmekraft. Husk at mennesker i sjokk eller sorg er mer sårbare enn andre. (*Vær Varsom-plakaten 3.9*)